

Posudek na diplomovou práci

Případ Rousseau: utváření jedné existence

Vypracovala: Anna Kojanová

Autorka v předložené diplomové práci navazuje na téma, kterého se již předtím dotkla ve své práci bakalářské: jakým způsobem mohou být pojmy, které ve své (zejména pozdní) filosofii rozpracovává Michel Foucault, relevantní při interpretaci filosofa, jehož myšlení hraje nepopíratelnou klíčovou úlohu, pokud jde o moderní pojetí subjektivity, totiž Jeana-Jacquesa Rousseaua? Jestliže ve své bakalářské práci se autorka opírá především o dva poslední svazky Foucaultových *Dějin sexuality*, v přítomném textu si jako východisko bere foucaultovský koncept, který mi v tomto ohledu připadá výrazně relevantnější, totiž pojem pravdomlupnosti, *parrhésie*, jak jej Foucault rozpracovává především ve svých pozdních seminářích na Collège de France. Práce se takto rozpadá na dvě rovnocenné části: na část foucaultovskou, ve které se autorka dotýčný pojem pravdomlupnosti snaží v hlavních obrysech uchopit, a na část rousseauovskou, která ovšem není prostou aplikací foucaultovského schématu na Rousseauovy texty, nýbrž pokusem vymezit – na foucaultovském pozadí – specificky rousseauovskou formu pravdomlupnosti. Vydátnými pomocníky jsou v tom autorce četné sekundární tituly (práci s celkem obsáhlým korpusem sekundární literatury velmi oceňuji), ale zároveň platí, že předložená práce je zcela samostatným a originálním myšlenkovým výkonem (zvláště to platí o klasické Starobinského studii, se kterou, jakkoli by k jistému „papouškování“ bezpochyby sváděla, autorka pracuje mimořádně funkčně a střízlivě). Práce, jak je snad patrné, je velice zajímavá především tím, že v ní nejde o doslovnost Foucaultových textů (Foucault v souvislosti s pravdomlupností, pokud si vzpomínám, Rousseaua nikde nezmiňuje), nýbrž o foucaultovskou *intenci*: Foucault sice pravdomlupnost traktuje v souvislosti se svou četbou antických textů, ale zároveň na mnoha místech svých seminářů uvádí, že nezávisle na její konkrétní antické podobě (nebo spíše konkrétních antických podobách) se jedná o praxi trans-historickou (sám naznačuje jisté paralely s psychoanalýzou, ale také například s Descartovými *Meditacemi*). Je-li tedy možné psát dějiny *parrhésie* – a Foucault tuto možnost jasně naznačuje –, je předložená práce mimořádně zajímavým příspěvkem k těmto dějinám.

Pokud jde o foucaultovskou část, autorčin úkol byl velice nelehký. Jde totiž o to, že jakkoli se Foucault ve svých pozdních seminářích o pravdomlupnost otírá prakticky neustále, nikde ji nepojednává v ucelené podobě. Autorka tedy musí různé aspekty *parrhésie* exhumovat z různých textů, a tohoto úkolu se podle mého názoru zhostila příkladně. Především velmi případně podotýká, že Foucaultovi při jeho analýzách nejde ani tak o pojem pravdy sám o sobě, nýbrž o *vztah* subjektu a pravdy, jehož privilegovanou podobou je právě *parrhésia* (a o tom, že tento vztah představuje pro rousseauovské myšlení zcela zásadní impetus, nemůže být sporu). Velmi dobře rovněž nahlíží, že Foucault tento pojem považuje za konceptuální nástroj umožňující nové promyšlení pojmu subjektu jakožto – alespoň do jisté míry – aktivní instance, schopné „působit na svůj žitý svět“. Na tomto základě jsou potom rozlišeny typy pravd, typy „pravdomlupných“ subjektů (prorok, mudrc, učitel, *parrhesiastés*) a konkrétní podoby parrhesiastického vypovídání (oceňuji zde zvláště interpretaci sókratovské *parrhésie*, ale i vztahu *parrhésie* a rétoriky). Připadá mi zcela náležité, že samostatná kapitola je věnována kynikům, jejichž požadavek přirozenosti představuje důležitý odrazový můstek pro rousseauovskou partii.

Ve druhé části potom autorka sleduje vybrané (vybrané, to jistě, ovšem způsobem podle mého názoru dostatečně reprezentativním) Rousseauovy texty se zřetelem k takto vytčenému pozadí pravdomlupnosti. Nezaměřuje se zde pouze na pozdní, autobiografické texty, ale – dost možná ovlivněná zmiňovaným Starobinským a jeho klíčovou dualitou transparence a překážky – sleduje

parrhesiastické motivy již od raných *Rozprav*. Zvláště instruktivní je v tomto ohledu – u Rousseaua nesmírně důležitá – úloha čtenáře, které věnuje důkladný rozbor.

Nemyslím, že bych této práci mohl něco podstatného vytknout – bylo by to ode mě ostatně nefér, protože autorka se mnou práci vzorně konzultovala, jednotlivé kapitoly jsem průběžně četl a za předložené interpretace se tedy v tomto smyslu velkou měrou cítím spoluzodpovědný. Samozřejmě by bylo možné klást jisté otázky – to lze u tohoto typu prací vždycky a je to jen dobře. Jako možný „nástřel“ k další, řekněme disertační práci bych například viděl možnost zkoumat rousseauovskou *parrhésii* na pozadí textových strategií, které byly specificky vlastní myšlení osmnáctého století. Jaké specifické místo by zde Rousseau zaujímal (vedle Diderota, Sada a dalších)? To by však vyžadovalo dlouhodobé studium jiného korpusu textů a muselo by se jednat o práci zcela jiného typu.

Tak či onak, přínos práce – a to přínos nezanedbatelný – je podle mého názoru dvojitý: jednak jako *case study* k výše zmíněnému trans-historickému charakteru *parrhésie* (jak jej Foucault postuloval) a jednak jako příspěvek k rousseauovským interpretacím samotným. V obou ohledech autorka přišla s neotřelými a podle mého názoru velmi relevantními postřehy. Je to dáno kromě jiného tím, že Rousseaua dlouhodobě důkladně čte, což jí umožňuje vyhnout se prvoplánovým interpretacím typu „něco se tam najde“. I samotná foucaultovská část je velmi cenná v tom, že čtenář, který není ochoten prokousávat se mnohasetstránkovými semináři, zde najde velmi přehledné shrnutí (a domyšlení) onoho zcela základního pojmu, jímž *parrhésia* pro Foucaulta bezesporu je.

Předloženou diplomovou práci tedy pokládám za pozoruhodný a originální myšlenkový výkon a navrhuji hodnotit ji stupněm **výborně**.

Praha, 30. 8. 2020 Josef Fulka